

Kako je propadla Iskra-Delta nationale!

Gospodarski kriminal potaplja Iskra. Če pade Iskra, pade Slovenija

Posamezni deli socialističnega dinozavra Iskre propadajo po tekočem traku – Utemeljeni sumi, da bi imeli organi pregona kaj videti tudi v Iskri Delti – Koliko milijard je »pobegnilo« v tujino?

Popolna anarhija, ki ta čas vlada v Iskri Delti v Stečajah, kjer se niti stečajnemu upravitelju ne sanja, kaj vse se skriva v dokumentaciji – ki je sploh še ostala – v javnosti poraja številna vprašanja. Stečajni upravitelj je **Fabio Škopac**, direktor Iskrine podružnice v Milanu, še pred tem pa direktor Iskrine interne banke. Poznavalci zatrjujejo, da obstaja bojazen, da se bo stečaj Iskre Delti končal v slogu »kadija tuži, kadija sudi« in da se z raziskavo finančnega položaja organizacije ne bi smel ukvarjati nihče izmed ljudi, ki so kakorkoli povezani z Iskro... Toda kdo je tisti, ki s tem socialističnim paradnim konjem ni povezan?

Stvar je jasna: Delta je propadla, število odpuščenih se bo še povečalo, upniki (med katerimi so Iskra Commerce, Iskra banka, Ljubljanska banka-gospodarska banka in številne naivne organizacije, ki so Delti v zadnjem času posojale denar za plače) bodo zadovoljni, če bodo dobili nazaj vsaj drobtinico svojega »dobrotništva«. Morebiti je bil Iskrin sistem v sedemdesetih letih še perspektiven, vendar je bila prav Iskra eksperimentalno lovišče očeta zakona o združenem delu **Romana Albrehta**, ki je v podjetju s tozdiranji pomagal uničiti delovne vrednote, menedžersko miselnost in znanje. Tako je Iskra leta 1974 čez noč proizvedla 100 novih direktorjev, kar je uničilo vsako

notranjo komunikacijo v sistemu, in od takrat se podjetje ni pobralo. Pa če je slovenska vlada še tako menjavala sozvojski vrh in njegove predsednike. Tudi sedanji, **Franc Šifkovič**, se bo uvrstil na seznam tistih, ki mandata niso končali. Šinigoj pa ne ve prav, komu vzeti, da bi vsaj podaljšal predsmrtno muke mogotca. Ne brez razloga: popolno sesutje Iskre bi namreč potopilo Slovenijo – v gospodarskem in finančnem smislu.

Poznavalci zmorejo tudi časovno locirati dan, ko se je sesul Iskrin imperij. To je bilo tistega lepega dne, ko se je Iskra selila v palačo na Trgu revolucije, ko se je kapital začel seliti iz razvojnega področja v trgovino. Iskra Delta je že v sedemdesetih letih začela s sestavljanjem računalniških sistemov, kasneje pa je tudi sama pričela razvijati določene sklope. Veliko mladih strokovnjakov se je šolalo v tujini. Poznavalci zatrjujejo, da je bilo takrat v Iskri Delti toliko znanja, da so se lahko njeni strokovnjaki brez kompleksov postavljali ob bok tujim. A že v osemdesetih letih so začeli v Delti silovito ekstenzivno zaposlovati, leta 1984 so imeli že 2000 zaposlenih, administrativni aparat se je nenehoma širil. Od vsega začetka je Iskra-Delta vodil **Janez Škrubej**, ki ga je lašno megalomanstvo na koncu pokopalo. V prepričanju, da »si lahko privoščimo vse«, si je Škrubej omissil celo nakup velike potniške ladje v Grčiji, na kateri bi na Malem Lošinj uredili plavajoči hotel z 200 sobami. Da o njegovi želji po helikopterju niti ne govorimo. Na vso srečo se slovenski turistični vrh nad zamislijo ni navdušil.

Potem je prišlo obdobje, ko je izvoz postal alfa in omega in tudi Iskra Delta se temu izzivu ni mogla upreti. Takrat so nastali fantastični izvozni načrti, ki se seveda nikdar niso uresničili, zagotovili pa so izjemno udobno »kapitalistično« življenje ne samo delavcem v Iskrinih tujih predstavništvih, ampak tudi vse večjo »potrebo« po potovanjih vrha v domovini. Iskra Delta, ki v vozu ni nameravala zaostajati, je tako »porodila« IDC (**Iskro Delto Computers**), firmo s sedežem v Celovcu. IDC je praktično in formalno-pravno vedno sodil pod Iskra Commerce, a je pri zunanjetrgovinskih poslih v glavnem sodeloval samo z Delto, ker ta zunanjetrgovinske registracije ni imela. Direktor IDC-ja je postal **Franc Cigan**, ki je v Frankfurtu odprl še marketinski center za Evropo. Formalno je v okvir firme IDC v Celovcu sodila še tako imenovana proizvodnja s 30 zaposlenimi, ki pa ni nikdar nič proizvedla.

Vodstvo Iskre Delti je kmalu ugotovilo, da se z ustaljenim sistemom in načinom plačevanja provizij ne da služiti, saj so bile po njihovem prepričanju provizije za zastopnike (enoodstotne) prenizke. Pogruntali so, da je veliko bolje, če komponente za računalnike kupujejo prek tako imenovanih »brokerjev«. Pri tem posredovanju nakupov je nastopil **Franc Cigan** s svojo celovško firmo, ki je za Iskro Delto pri Američanih kupovala »set plošče«. Američani so nove plošče prodajali po 24 000 dolarjev. Cigan pa je pri njih kupil odpisane, ki jih je dobil po 2000 dolarjev, kasneje pa Iskri Delti zanje

zaračunal 22 000 dolarjev. Vendar nakupi nikdar niso potekali neposredno med brokerji in Ciganom, ampak je bilo vmes še lepo število tujih podjetij, tako da se je za tistim enajstkratnim povečanjem cene popolnoma izgubila sled. Ko se je kasneje Iskra Delta spremenila še v proizvajalca čipov in izdelovala board plošče (računalniška komponenta), je Cigan preprosto kupoval čipe četrtega razreda in jih Iskri Delti prodal kot drugi razred!

Zanimiva je tudi »frankfurtska zveza«, ki jo je predstavljal Rudolf Strojan kot vodja nemškega predstavništva celovške firme IDC. Pogodbo o distribuciji v Zahodni Evropi je imel sklenjeno s Ciganom, vendar v njej ni bilo klavzule o količini prodaje, tako da je bilo popolnoma vseeno, ali je Strojan kaj prodal ali ne! A Strojan je bil podjeten človek in je Iskri Delti dajal velike letne prodajne napovedi, da bi nekako upravičil svoje turistično bivanje v Nemčiji. Na podlagi teh napovedi je Iskra Delta seveda od Cigana kupovala komponente, toda ji je manjkalo okrog pet odstotkov delov in zato proizvodnja ni bila sposobna izdelati dovolj board plošč. Cigan in Strojan sta namreč vedela, da jih nikoli ne bi mogla prodati.

Zato pa je Strojan zelo vestno pošiljal Iskri Delti prek Cigana račune za svoje nemško bivanje. Za primer povejmo samo to, da je v treh mesecih leta 1987 Delti zaračunal za okrog milijon nemških mark stroškov. Specifikacije kažejo, da gre za »stroške propagande, tržnih raziskav in sejmov«, vmes pa najdemo račune za malice, kosila, za dostavo toplih žemljic na sedež predstavništva, za šampanjec. Potem najdemo izjemno visoke račune za tržne analize na Švedskem, kamor Iskra Delta nikdar ni izvozila niti enega samega vijaka.

Leta 1987 je Strojan odletel, saj v vseh letih ni prodal skoraj ničesar, če odštejemo pet boardov, ki mu jih je uspelo prodati Mercedes Benz!! Po vsem tem je Strojan še tožil Ciganovo podjetje (z njim je namreč imel sklenjeno petletno pogodbo, ki je bila po več letih prekinjena) za odškodnino v višini 700 000 mark in iz Cigana mu je uspelo izvleči okrog 400 000 mark. Obveščeni pravijo, da zato, da je o Ciganovih poslih držal jezik za zobmi.

Strojan ima zdaj v Frankfurtu svoje podjetje, ki pa je registrirano že od leta 1956, čeprav v tem času ni naredilo nič. Na separatnem računu firme ima Strojan vedno 30 000 mark. V zunanjetrgovinskem žargonu se tej njegovi firmi reče »speča firma«, to je firma, ki samo čaka, da bo lahko ukradla kakšen posel in ga prekanalizira k sebi. Zdaj je seveda že razumljivejše, zakaj Strojan ni bil preveč zagret za delo v pogodbenem (matičnem) podjetju. Pikantno se sliši tudi podatek, da je imelo v Frankfurtu devet ljudi na razpolago sedem službenih avtomobilov renault 25! Strojan živi v Nemčiji življenje uglednega kapitalista na parceli, vredni milijon mark si zida palačo, nekaj podobnega menda počenja v bližini Pule, logično pa je, da ima tudi v Ljubljani stanovanje.

Po Ciganovih inštrukcijah je direktor Škrubej pristal tudi na (so nakup hotela Ko-

rotan ob Vrbskem jezeru, kjer je Iskra Delta »kao« odprla svoj izobraževalni center in kjer naj bi bila po podatkih polovica kapitala udbinega. Sicer pa je bil Cigan do konca leta 1985 v Iskri Delti finančni direktor in ni nepomembno, da so se številni Deltini kadri menjavali, v samem vrhu pa sta vedno ostajala Škrubej in Cigan.

Deltino predstavništvo v Ameriki je vodil Miki Živkovič, ki mu je uspelo pokopati deset milijonsko dolarsko vsoto. Zanimiva je tudi tako imenovana Deltina »ruska linija« (Danijel Malenšek), ena linija pa je tekla prek Deltinega novosadskega predstavništva oziroma Tomislava Đorđevića, kije najprej dobri dve leti »marketinško obdeloval« te trge in vmes tudi magistriral v Moskvi. Magistrsko nalogo so mu pripravili in napisali njegovi zaposleni, za zahvalo in plačilo pa so šli kolektivno na račun predstavništva na potovanje po Sovjetski zvezi. Đorđević je zdaj kar močan vojvodinski obrt-

Vsi najpomembnejši strokovnjaki so organizacijo že zapustili, bivši (in nekateri sedanj) vodilni pa so očitno zelo dobro poskrbeli zase... Nekoč v nebesa kovani paradni konj, ki naj bi se skupaj s celotnim sistemom Iskre »enakopravno vključil v tretjo elektronsko tehnološko revolucijo«, pa ni bil nič drugega kot močno zaledje slovenskega političnega vrha, o čemer pričajo številne kadrovske, finančne in druge povezave Iskre s slovensko vlado in njenim bančnim sistemom I.B. Kakšni so bili še drugi razlogi za v zadnjih letih neprestano umetno oživanje Iskrinega sistema, lahko samo predvidevamo, še zlasti, če vemo, da so Iskrine poslovne in predstavniške poti vodile na vse konce sveta in ki so tudi iz razlogov državne varnosti lahko zelo zanimive. In če je tako, potem je dvom, da bo afera Iskre Delti resnično pošteno raziskana, popolnoma upravičeno!

nik, ki se ukvarja – s čim drugim seveda kot z računalništvom in zunanjo trgovino! Sicer pa se je iz Iskre Delti v tujino nasploh zelo veliko potovalo – nekaj je bilo resnih študijskih potovanj, večinoma pa je šlo za goli turizem na državne stroške. Ko je na primer dr. Herman Toplak, sicer univerzitetni profesor, a tudi tretjinski ali dvotretjinski Deltin kader, službeno obiskal Santa Barbaro, je mimogrede sklenil še ekskluzivno pogodbo o zastopanju firme Herman Electronics, ki pa je bila – ne po naključju – tudi dobavitelj komponent za Delto.

Ko je bilo lani že popolnoma jasno, da se Delti obeta potop, so jo skušali rešiti tako, da so pričeli ustanavljati posamezna kooperacijska podjetja. Tako je nastalo šest ali osem kooperacij; seveda iz Iskrinega kapitala, sodelovanje z Iskro pa je bilo zgolj pogodbeno. Vodilne položaje v teh podjetjih so prevzeli Deltini delavci iz vrha njene garniture. Tako na primer podjetje Info-tehna vodi Čedo Jakovljevič, bivši vodja Deltine prodaje.

Ko so se Ciganu v Celovcu skladišča popolnoma napolnila, je Iskra Delta s pomočjo

dobrih zvez in prek zunanjetrgovinske zbornice v Bogradu razširila kooperacijsko pogodbo s celovskim predstavništvom še na črno in barvno metalurgijo, sklenila pogodbe z Impolom in Kidričevim ter v Avstrijo, v firmo, v kateri je ena od vodilnih snaha direktorja Smelta Žagarja, izvažala aluminij. Tako se je obubožana in propadajoča Delta začela ukvarjati z umazano »tehnologijo«, ki jo je zdaj izvažala namesto visokih računalniških tehnologij.

Ko je Delti šlo že zelo za nohte, se je angažiral sam predsednik vlade Dušan Šinigoj in takrat je nastal fantomski projekt Interdata (Intertrade + Delta). Intertrade je opravljal tudi zastopstvo za IBM in tu se je potem začel biznis: Intertrade je imel znane kupce, ki so plačali avanse, te pa je potem Delta pretopila v nakup aluminija oziroma v proizvode črne in barvne metalurgije. Prek kooperacijskega kanala s Ciganom so potem v Delto začeli prihajati računalniki v dveh delih. In v tej famozni Deltini »novi« proizvodnji je šest serverjev Intertrada vsak dan sestavilo deset računalniških sistemov. V bistvu pa je Delta v ta posel prispevala samo svoj izvozni kanal. Tako se je Iskra Delta iz obetajočega podjetja za proizvodnjo visoke tehnologije spremenila v navadnega tržnega mešetarja. Ta Šinigojeva intervencija je pomenila le to, da so zaposleni v Delti imeli naslednje tri mesece zagotovljene plače. Uslugo je Šinigoj Škrubeju storil zato, ker je ta nekoč v davnih časih rešil njegovo »lokalno čast«, ko je odkupil propadajoči hotel Argonavti v Novi Gorici in ga spremenil v Iskrin izobraževalni center. Podjetje se je končno registriralo še kot zunanjetrgovinska organizacija, od Iskre Commerca odkupilo ustanovitveni delež IDC v Celovcu in dobro obveščeni vedo povedati, da je tako Deltin vrh poskušal skriti in prikriti vse nezakonite rabote. Potem je prišel tudi Škrubejev konec; pred pol leta so ga razrešili direktorovanja.

Potem je postal Deltin sanacijski direktor Žmavc, ptujski župan, sicer pa Zemljaričev človek, ki za Delto ni naredil nič. Bilo je le to, da so se vsak dan rojevali novi projekti, pa umirali in spet nastajali... V tem času naj bi se iz Delti tudi na veliko prenašalo kapital v tujino, sled za njim pa bi lahko iskali tudi v podatku, da so lani Slovenci iz Slovenije na avstrijskem Koroskem odprli kar 150 zasebnih podjetij.

Sanacijski vrh Delti je seveda izdatno poskrbel za svoje plače in dvignil razmerje med njimi kar na ena proti deset. Tako je imel sanator Žmavc (lani) med 11 in 18 000 K dinarjev plače. Vodilni so se vozili s službenimi avtomobili v zasebne namene in bencin plačevali s službenimi Petrolovimi boni. V tem času so Iskro razformirali v nekaj novih podjetij (Delta Computers, Delta Servis, Delta izobraževalni center itn.). Vse nove firme so spet prevzeli stari kadri.

Potem je prišel stečaj, odpuščenih je bilo 168 delavcev, še pred tem so Delto zapustili vsi poglavitni strokovnjaki, ostalo je le kup birokratov in politikantov, ki upajo, da bodo iz vse te katastrofe vendarle še kaj potegnili zase. Imetje Iskre Delti namreč cenijo na okrog 100 milijonov dolarjev.